

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده.....	۱
مقدمه.....	۳
گفتار اول - آرایش حضور نظامی - امنیتی آمریکا در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران.....	۴
۱-۱. آرایش حضور امنیتی - نظامی آمریکا در غرب جمهوری اسلامی ایران.....	۴
۱-۲. آرایش حضور نظامی - امنیتی آمریکا در شرق جمهوری اسلامی ایران.....	۹
۱-۳. آرایش حضور نظامی - امنیتی آمریکا در شورای همکاری خلیج فارس.....	۱۳
۱-۴. پایگاه‌های نظامی آمریکا در شمال جمهوری اسلامی ایران.....	۱۹
گفتار دوم - حضور نظامی - امنیتی آمریکا در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران و بایسته‌های امنیت ملی.....	۲۲
۲-۱. تأثیرگذاری روانی بر فضای حاکم بر همه‌پرسی توافق‌نامه آمریکا و عراق.....	۲۳
۲-۲. آسیب‌شناسی خروج سریع نیروهای آمریکایی از عراق.....	۲۴
۲-۳. ساختارشناسی دقیق چیدمان پایگاه‌های نظامی آمریکا در محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران.....	۲۵
۲-۴. آسیب‌شناسی توسعه هدفمند ناتو در محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران.....	۲۵
۲-۵. آسیب‌شناسی آینده‌های روانی نامتقارن آمریکا در سناریوی حمله نظامی غافلگیرانه.....	۲۷
۲-۶. آسیب‌شناسی دورنمای ترتیبات امنیتی منطقه خودمختار کردستان عراق.....	۲۸
۲-۷. حداکثر بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی.....	۲۹
۲-۸. اتخاذ پاداستراتژی مناسب در قبال دورنمای عملیات روانی نیروهای آمریکایی در افغانستان.....	۲۹
۲-۹. تقویت دیپلماسی پارلمانی با اعضای شورای همکاری خلیج فارس.....	۳۰
نتیجه‌گیری.....	۳۱
منابع و مأخذ.....	۳۴

دیپلماسی نظامی دولت جدید آمریکا و بایسته‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

کد موضوعی: ۲۶۰

شماره مسلسل: ۹۵۶۹

اسفند ماه ۱۳۸۷

دفتر: مطالعات سیاسی

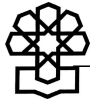

دیپلماسی نظامی دولت جدید آمریکا و بایسته‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

چکیده

ایالات متحده متناسب با دورنمای معادلات امنیتی منطقه‌ای و جهانی به سمت تغییر سامان‌دهی و بازتعریف مهندسی آرایش پایگاه‌های نظامی خود به‌ویژه در حوزه‌های استراتژیک حرکت می‌کند، به طوری که انتقال تدریجی پایگاه‌های نظامی از اروپای غربی به اروپای شرقی، موافقت با خروج تدریجی نیروها از عراق تا دسامبر ۲۰۱۱، تقویت نیروهای آمریکایی در قالب نیروهای ایساف و افزایش آنها از ۳۶۰۰۰ نفر به ۶۶۰۰۰ نفر تا جولای ۲۰۱۰، توسعه پایگاه‌های نظامی در آسیای میانه (حیات خلوت ایران و روسیه) در ازای افزایش کمک‌های مالی، افزایش حملات هواپیماهای بدون سرنشین آمریکا به مناطق قبیله‌ای پاکستان، پیشنهاد به امارات برای اجاره بخشی از امیرنشین فجیره برای احداث مرکز نظامی، تقویت ناوگان دریایی در شاخ آفریقا و خلیج عدن (دومین حلقه امنیتی جمهوری اسلامی ایران) با بهانه مقابله با دزدان دریایی، توسعه شرکت‌های امنیتی خصوصی در ساختار امنیت منطقه‌ای، تصویب کنگره برای کمک ۳۰ میلیارد دلاری به رژیم صهیونیستی و ۱۲ میلیارد دلاری به مصر تا سال ۲۰۱۷^۱، توسعه جغرافیایی، عملیاتی و ساختاری ناتو در ترتیبات امنیتی خاورمیانه، تصمیم به ایجاد پایگاه‌های نظامی جدید در قطر و امارات پس از تصویب

1. U.S. Military aid for Middle East, <http://news.bbc.co.uk>, 30 July 2007.

پارلمان قرقیزستان برای تعطیلی پایگاه مناس، پیشنهاد تأسیس سازمان امنیتی برون‌سیستمی و استقرار سامانه موشکی پاتریوت در کشورهای حاشیه خلیج فارس با ابزار ایران هراسی، رکود اقتصادی و تأثیر آن بر مدیریت کلان پایگاه‌های نظامی آمریکا در خاورمیانه، انعقاد توافقنامه امنیتی سه‌ساله با عراق و تلاش برای تعمیم قراردادهای مشابه با افغانستان و پاکستان، گسترش پرتاب ماهواره‌های جاسوسی چندمنظوره و تقویت شبکه‌های اطلاعاتی، حمایت جهت‌دار از برخی گروه‌های شبه‌نظامی مانند طالبان، پژاک و جندالله، تسهیل حضور نظامی - اطلاعاتی رژیم صهیونیستی در ترتیبات منطقه‌ای و احتمال کاربست مداخلات نظامی بشردوستانه در راهبرد امنیتی دولت باراک اوباما از مهم‌ترین تغییرات نظامی، امنیتی و اطلاعاتی آمریکا در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران است که هر کدام به‌نحوی می‌تواند چالش‌هایی را برای تحقق ضرایب امنیتی برنامه توسعه پنج‌ساله و به‌تبع برخی اولویت‌های امنیتی - دفاعی سند چشم‌انداز ایجاد کند، به همین دلیل شایسته است کارگزاران نظام با آینده‌پژوهی و مدیریت مناسب دانش دفاعی، ضمن آسیب‌شناسی دورنمای توافق‌های امنیتی - نظامی آمریکا در منطقه، مقدمه دستیابی به یک پاداستراتژی پدافندی کاربردی برای مهار تهدیدهای احتمالی را فراهم کنند که برخی راهکارهای آن عبارت‌اند از:

- تأثیرگذاری روانی بر فضای حاکم بر همه‌پرسی توافقنامه آمریکا و عراق و تقویت رایزنی پارلمانی با فراکسیون و چهره‌های شاخص مجلس ملی عراق،
- آسیب‌شناسی خروج سریع نیروهای آمریکایی از عراق،
- ساختارشناسی دقیق چیدمان پایگاه‌های نظامی آمریکا در محیط امنیتی

جمهوری اسلامی ایران،

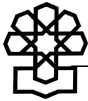
- آسیب‌شناسی توسعه هدفمند ناتو در محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران،
- شاخص‌گذاری و امکان‌سنجی میزان وقوع تهدیدات نظامی،
- آسیب‌شناسی دورنمای ترتیبات امنیتی منطقه خودمختار کردستان عراق،
- حداکثر بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی مانند توسعه روابط بین‌المجالس میان سه کشور فارسی زبان،
- اتخاذ پادستراتژی مناسب در قبال دورنمای عملیات روانی نیروهای آمریکایی در افغانستان.

مقدمه

یکی از پیش‌نیازهای تحقق ضرایب امنیتی برنامه پنجم توسعه، واکاوی و آسیب‌شناسی دورنمای توافق‌های امنیتی - نظامی ایالات متحده و ناتو با کشورهای است که در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران قرار دارند.

آنچه مسلم است، مجاورت سرزمینی جمهوری اسلامی ایران با ستادهای فرماندهی ایالات متحده در خاورمیانه (نیروی هوایی در قطر، نیروی دریایی در بحرین و نیروی زمینی در کویت)، انعقاد «توافق‌های امنیتی دوجانبه راهبردی»^۱ میان آمریکا با کشورهای عراق، افغانستان و ترکیه و همچنین تلاش برای انعقاد قراردادهای مشابه با اعضای شورای همکاری خلیج فارس بیانگر مقدمه شکل‌گیری نوار امنیتی آمریکا محور در اولین حلقه پیرامونی جمهوری اسلامی ایران است که با توجه به وجود روابط تنش‌زا

1. Strategic Bileteral Security Agreements

میان واشنگتن و تهران و مبهم بودن دورنمای سیاست‌های امنیتی باراک اوباما، بایسته است متولیان امر با حداکثرسازی انسجام فکری - رویه‌ای، پیامدهای انعقاد این‌گونه قراردادهای را مورد آسیب‌شناسی قرار دهند که یکی از پیش‌نیازهای آن واکاوی اطلس جغرافیایی آرایش پایگاه‌های نظامی و توافق‌نامه‌های امنیتی آمریکا در «عمق استراتژیک خارجی»^۱ با آینده‌پژوهی کاربردی است.

گفتار اول - آرایش حضور نظامی - امنیتی آمریکا در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران

به‌منظور آسیب‌شناسی شطرنجی تهدیدهای ناشی از گسترش توافق‌های امنیتی - نظامی آمریکا، آنها را در چهار حوزه جغرافیایی غرب (ترکیه و عراق)، شرق (افغانستان و پاکستان)، شمال (آسیای میانه) و جنوب (شورای همکاری خلیج فارس) مورد بررسی قرار می‌دهیم:

۱-۱. آرایش حضور امنیتی - نظامی آمریکا در غرب جمهوری اسلامی ایران
 ۱-۱-۱. عراق: «مجلس نمایندگان عراق»^۲ در ۲۸ نوامبر ۲۰۰۸ (۸ آذر ۱۳۸۷) توافق‌نامه «موقعیت نیروهای آمریکایی در عراق»^۳ را تصویب کرد که از مجموع ۲۷۸ نماینده، ۱۴۹ نفر از ۱۹۸ نماینده حاضر در مجلس به آن رأی مثبت دادند که اکثر موافقان از

1. Foreign Strategic Depth
 2. Iraqi National Assembly
 3. Status of Forces Agreement (SOFA)

گروه‌های شیعی و اکراد بودند. این توافق‌نامه سرانجام به تاریخ ۱۴ دسامبر ۲۰۰۸ در چهارمین و آخرین سفر جرج بوش به عراق به صورت رسمی امضا شد.^۱ دولت جدید آمریکا تلاش می‌کند ضمن حداکثر بهره‌وری از توافق‌نامه دفاعی - امنیتی دوجانبه با عراق، مقدمه خروج تدریجی و یا انتقال بخشی از نیروها به سایر حوزه‌های استراتژیک مانند افغانستان را نیز فراهم کند.

تأکید ایالات متحده برای انعقاد توافق‌نامه امنیتی با عراق به این دلیل بود که سازمان ملل هنگامی می‌توانست حضور نظامی - اطلاعاتی آمریکا در عراق را مشروعیت دهد که دولت و مجلس منتخب این کشور بدون خدشه‌دار شدن حاکمیت سیاسی عراق با آن موافقت می‌کردند.^۲ براساس این توافق‌نامه، واشنگتن بایستی نیروهای نظامی خود را تا ۳۰ ژوئن ۲۰۰۹ (۱۰ تیر ۱۳۸۸) از شهرها و تا ۳۱ دسامبر ۲۰۱۱ (۱۱ دی ۱۳۹۰) از عراق خارج کند و تمام اقدام‌های نظامی آمریکا بایستی در «کمپته هماهنگ‌کننده عملیات‌های نظامی مشترک»^۳ تصویب شود.

واشنگتن در حوزه‌های راهبردی غیرامنیتی مانند انرژی، فناوری اطلاعات، ارتباطات، بهداشت و حقوق بشر نیز «توافق‌نامه چارچوب همکاری‌های راهبردی»^۴ را با بغداد منعقد کرد.

1. Iraq Parliament OKs pact on U.S. troops Future, <http://edition.cnn.com>, Nov 28, 2008.

۲. پیشتر شورای امنیت سازمان ملل برای پایان بخشیدن به اشغال عراق و انتقال پلکانی حاکمیت سیاسی به مردم این کشور قطعنامه‌های ۱۴۸۳ (۲۲ می ۲۰۰۳) و ۱۵۴۶ (هشتم ژوئن ۲۰۰۴) را به تصویب رسانده بود. قانون اساسی عراق نیز در همه پرسی مورخ ۲۵ اکتبر ۲۰۰۵ تصویب شد.

3. Joint Military Operations Coordination Committee

4. Strategic Framework Agreement

ملاحظات جمهوری اسلامی ایران در قبال توافق‌نامه امنیتی آمریکا و عراق

• این احتمال وجود دارد که ایالات متحده براساس بند «۲» ماده (۳۰)، شرایط امنیتی - سیاسی عراق را به سمتی مدیریت کند که بستر تغییر هدفمند در توافق‌نامه فراهم شود. براساس این بند امکان تغییر یا تعدیل در توافق‌نامه با موافقت کتبی دو طرف و براساس تدابیر قانونی دو کشور وجود دارد، به عبارتی آمریکا با استناد به تحولاتی که امنیت مشترک و صلح و ثبات منطقه‌ای را تهدید می‌کند، می‌تواند به متن قرارداد ماده واحده و یا تبصره‌های اضافه کند.

• هیچ‌گونه تضمین اجرایی بازدارنده‌ای در رابطه با نقض احتمالی مفاد قرارداد وجود ندارد.

• براساس بند «۵» ماده (۴) و تفسیر موسعی که از مفهوم «دفاع از خود»^۱ می‌شود، نیروهای ایالات متحده با بهره‌برداری ابزاری از این عبارت می‌توانند مداخله‌های نظامی خود را توجیه کنند.

• براساس ماده (۱۰)، ایالات متحده با هدفمند کردن حضور پیمان‌کاران خصوصی آمریکایی می‌تواند از آنها در پوشش نیروهای جاسوسی و اطلاعاتی استفاده کند.

• براساس بند «۶» ماده (۲۴) نوعی ابهام در دورنمای تعداد و آرایش پایگاه‌های نظامی آمریکا در عراق وجود دارد، به طوری که دو طرف هنوز درباره مراکز استقرار نیروهای آمریکایی به توافق نرسیده‌اند.

• با توجه به مرز دریایی عراق با خلیج فارس و همچنین تمایل آمریکا به فعال کردن نقش کشورهای سنی منطقه در ترتیبات منطقه‌ای، تثبیت حضور نظامی - اطلاعاتی

سه‌ساله آمریکا در عراق می‌تواند بر دورنمای عمق استراتژیک امنیت خارجی جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس تأثیر گذارد.

• ایالات متحده با نصب دستگاه‌های شنود، گیرنده‌های جاسوسی و یا دستگاه‌های مختل‌کننده سامانه‌های الکترونیک (بند «۳» ماده (۱۱)) می‌تواند از آنها برای جاسوسی از اهداف مشخص در ایران استفاده کند.

• در مفاد قرارداد هیچ‌گونه اشاره‌ای به مسئولیت اقدام‌های خصمانه گروه‌های تروریستی در عراق نشده، به عبارتی آمریکا در توافق‌نامه پذیرفته که خود عمل خصمانه‌ای را علیه کشورهای همسایه انجام ندهد، ولی الزام به کاربست اقدام‌ها و تدابیر لازم و کافی برای جلوگیری از انجام آن توسط گروه‌های تروریستی را تضمین نکرده، به‌ویژه اینکه مرکز سازمان‌های تروریستی مانند پژاک، پ.ک.ک، انصارالاسلام و گروهک منافقین در این کشور قرار دارد.

پایگاه‌های نظامی آمریکا در عراق

ایالات متحده به‌صورت رسمی پایگاه نظامی در عراق ندارد، بلکه دارای ۵۵ مرکز نظامی است^۱ که اکثر آنها به‌صورت محرمانه به فعالیت‌های خود ادامه می‌دهند که مهم‌ترین آنها عبارت‌اند از:

• «پایگاه هوایی بلاد»^۲ در ۶۸ مایلی بغداد با مساحتی حدود ۱۵ مایل مربع که با ۱۳۰ هواپیما و ۱۲۰ هلی‌کوپتر، بزرگ‌ترین مرکز نیروی هوایی ایالات متحده در عراق

۱. پایگاه دائم به مرکز نظامی ثابتی گفته می‌شود که براساس قرارداد مقرر و برای مدت زمان طولانی از کشور میزبان اجاره می‌شود و معمولاً ظرفیت آن بیش از ۳۰ هزار نفر است.

2. Balad Air Base

است، به‌طوری که پروازهای آن در سال ۲۰۰۶ با پروازهای «فرودگاه هیترو لندن»^۱ برابری می‌کرد.^۲

• «پایگاه هوایی الطلیل»^۳ در ۲۰ کیلومتری جنوب غرب ناصریه به مساحت ۲۰ مایل مربع که بیشتر نقش «پل هوایی»^۴ و تسریع در عملیات امداد و نجات و سوخت‌رسانی را ایفا می‌کند. اکثر تجاوزهای هوایی ارتش بعث صدام حسین در هشت سال جنگ تحمیلی از این پایگاه صورت می‌گرفت.^۵

• مرکز نظامی الاسد در ۱۲۰ مایلی بغداد در استان الانبار و نزدیک مرز سوریه با ۱۷ هزار نظامی که بزرگ‌ترین پایگاه نظامی آمریکا در استان‌های سنی‌نشین غرب و شمال غرب عراق است.

کمپ ویکتوری نزدیک فرودگاه بغداد به مساحت ۱۴۰ مایل مربع و ۲۰ هزار نظامی، پادگان القیاره در ۵۰ مایلی جنوب شرقی موصل، پادگان مارینز نزدیک فرودگاه موصل، پادگان کرکوک با ۱۴ هزار نظامی، پادگان اربیل با ۱۴ هزار نظامی، پایگاه باشور در شمال و پایگاه HI در غرب از دیگر مراکز نظامی آمریکا در عراق هستند.

۱-۲-۱. ترکیه: تنها کشور خاورمیانه‌ای عضو پیمان آتلانتیک شمالی (ناتو) است. اهمیت توافق‌های نظامی - امنیتی آمریکا و ناتو با ترکیه ناشی از موقعیت جغرافیایی و حاکمیت این کشور بر تنگه‌های بسفر و داردانل است که به‌راحتی

1. London Heathrow Airport

2. If the Iraqi is ultimately leaving Iraq, why is the military expanding its bases there, <http://www.fcni.org>

3. Tallil Air Base

4. Airlift

5. Tallil Air Base, <http://www.weekspace.com>

می‌تواند در صورت وقوع جنگ احتمالی از ورود ناوهای جنگی روسیه به دریای مدیترانه جلوگیری کند.

حمایت از متحدان آمریکا در اروپای شرقی، مقابله با نفوذ سنتی روسیه در دریای مدیترانه، اثرگذاری بر ترتیبات امنیتی بالکان و پشتیبانی هوایی از عملیات‌های نظامی در کشورهای منطقه از مهم‌ترین دلایل واشنگتن برای تقویت پایگاه‌های نظامی خود در ترکیه است که مهم‌ترین آنها پایگاه‌های هوایی از میر^۱ و اینجریلیک است.

«پایگاه هوایی اینجریلیک»^۲ به‌عنوان کانون فرماندهی «نیروهای واکنش سریع»^۳ ناتو، وظیفه پشتیبانی از نیروهای آمریکایی در منطقه را برعهده دارد که در ۱۲ کیلومتری شرق آدانا و جنوب شرقی ترکیه واقع شده و در زمان صلح برای تعلیم خلبانان و آمادگی جنگی و پشتیبانی واحدهای عملیاتی ناتو در داخل ترکیه و خاورمیانه مورد استفاده قرار می‌گیرد.^۴

۱-۲. آرایش حضور نظامی - امنیتی آمریکا در شرق جمهوری اسلامی ایران

۱-۲-۱. افغانستان: یکی از موانع تحقق اولویت‌های امنیت خارجی برنامه پنج‌ساله توسعه، تقویت حضور ناتو در عمق استراتژیک شرق جمهوری اسلامی ایران است که می‌تواند تحت عنوان «مداخلات بشردوستانه»^۵ یا «مبارزه با تسلیحات کشتار جمعی»^۶

1. Izmir Air Base

این پایگاه از اول ژانویه ۱۹۵۶ به‌عنوان یکی از پایگاه‌های مهم نظامی آمریکا و ناتو در ترکیه است

2. Incirlik Air Base

3. Rapid Deployment Force

4. Incirlik Air Base, 425th Air Base Group, <http://www.incirlik.af.mil/>

5. Humanitarian Intervention

6. Combat against of Mass Destruction Weapons

حوزه‌های تهدیدزای جدیدی را ایجاد کند، به‌عبارتی هر چند باراک اوباما با فراخوان تدریجی و پلکانی نیروهای نظامی - امنیتی ایالات متحده از عراق تا پایان سال ۲۰۱۱ موافق است ولی از طرف دیگر از افزایش نیروهای آمریکا در افغانستان حمایت می‌کند، در نتیجه بخشی از دغدغه‌های امنیتی جمهوری اسلامی ایران در حال تغییر مسیر از مرزهای غربی به سمت مرزهای شرقی است.

بی‌ثبات‌سازی سه استان جنوبی افغانستان (قندهار، هلمند و اورزگان) توسط نیروهای شورشی طالبان، افزایش لفاظی‌های واشنگتن و مسکو در قفقاز و تهدید روسیه به توقف همکاری با ناتو در حوزه افغانستان، گسترش تنش‌های لفظی میان کابل و اسلام‌آباد، وجود ناامنی‌های مرزی و بی‌اعتمادی میان دهلی‌نو و اسلام‌آباد به دلیل سابقه وقوع جنگ انفصال (۱۹۶۱) و اختلافات کشمیر، افزایش امنیت سازمان ناتو در رویکرد امنیتی باراک اوباما و تأکید وی بر لزوم تقویت حضور نظامی - امنیتی در حیات خلوت چین و شرق جمهوری اسلامی ایران، افزایش تلفات غیرنظامیان در حملات هوایی آمریکا و ناتو^۱ و تأثیر بالای شناسایی و دستگیری سران القاعده در کاهش تلفات نیروهای آمریکایی در عراق و افغانستان^۲ از مهم‌ترین دلایل اوباما برای تقویت حضور نظامی - امنیتی در افغانستان و یا انعقاد توافق‌نامه دفاعی دوجانبه مشابه با پاکستان است، به‌عبارتی انسجام فکری «گفتمان جنگ علیه

۱. در سال ۲۰۰۸، بیش از ۲۱۰۰ غیرنظامی در افغانستان کشته شدند که نسبت به سال ۲۰۰۷، ۴۰ درصد رشد را نشان می‌دهد.

۲. تا پایان ژانویه ۲۰۰۹، ۴۲۳۶ نیروی آمریکایی در عراق و ۵۷۳ نفر در افغانستان کشته شده‌اند.

برای اطلاع بیشتر به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

U.S. Military death, <http://www.cleveland.com>, February 2, 2009.

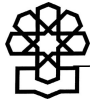

تروریسم»^۱ همچنان به عنوان اولویت مهم دولت جدید آمریکا باقی خواهد ماند، ولی در رویه آن تغییراتی ایجاد می‌شود، به طوری که پیشتر جمهوری خواهان این گفتمان را در قالب «رویکرد یک جانبه گرایانه»^۲ دنبال می‌کردند، ولی دمکرات‌ها آن را از طریق «رویکرد چندجانبه گرایانه»^۳ و ائتلاف‌سازی با ناتو یا گسترش همکاری‌های فرآتلانتیک با اتحادیه اروپا دنبال می‌کند.^۴

هم اکنون در افغانستان نزدیک به ۴۳ هزار نیروی «ایساف»^۵ مستقرند که در این میان نیروهای کانادا، انگلستان، هلند و ایالات متحده در جنوب و شرق افغانستان که تمرکز نیروهای طالبان بیشتر است و نیروهای آلمان، ایتالیا، اسپانیا و فرانسه در شمال افغانستان مستقر شده‌اند. ایالات متحده به غیر از ۱۵ هزار نیروی خود در ایساف، ۱۵ هزار نفر در قالب تیم‌های آموزشی و ضدتروریستی به افغانستان اعزام کرده است، با وجود این دولت باراک اوباما به صراحت از افزایش نیروهای آمریکایی در افغانستان به ۶۶ هزار نفر تا اواسط سال ۲۰۱۰ حمایت می‌کند.^۶ فرماندهی نیروهای آمریکایی و ایساف برعهده «ژنرال دیوید مک کرنان»^۷ و فرماندهی نیروهای مرکزی آمریکا در خاورمیانه و آسیای مرکزی از اکتبر ۲۰۰۸ برعهده «ژنرال دیوید پترائوس»^۸ است.

مهم‌ترین پایگاه‌های نظامی آمریکا در افغانستان عبارت‌اند از:

1. War on Terrorism Discourse
2. Unilateralism Approach
3. Multilateralism Approach
4. Military Ready to send More Troops to Afghanistan, <http://www.defence.gov>, Jan 27, 2009.
5. International Security Assistance Force (ISAF)
6. Obama: Afghanistan, not Iraq, should be focus, <http://www.boston.com>, July 15, 2008.
7. General David Mckiernan
8. General David Howell Petraeus, Commander of U.S. Central Command

• پایگاه نظامی بگرام.

این پایگاه در حاشیه کوه‌های هندوکش قرار دارد و آمریکا قصد دارد وسعت آن را به سه برابر گسترش دهد.

• پایگاه هوایی هولانگ.^۱

این پایگاه در سال ۲۰۰۴ در مساحتی بالغ بر ۳۰۰ هکتار در بخش غوری استان هرات و در ۴۵ کیلومتری مرز جمهوری اسلامی ایران ساخته شده که با ده هزار نیرو، بیشتر بر جنگ‌های الکترونیک و عملیات‌های شناسایی و ضد اطلاعات متمرکز است.^۲ ایالات متحده همچنین در ژانویه ۲۰۰۹، «مرکز جاسوسی گذرگاه خیبر» را در مرز پاکستان و افغانستان افتتاح کرد که وظیفه رصد و شناسایی عوامل وابسته به القاعده و نیروهای شورشی طالبان را برعهده دارد و بزرگ‌ترین مرکز اطلاعاتی آمریکا در کشورهای همسایه جمهوری اسلامی ایران است.^۳

۲-۲-۱. پاکستان: لزوم بهره‌گیری از زیرساخت‌های نظامی امنیتی پاکستان برای انجام عملیات‌های مشترک ضد تروریستی، تمرکز شورای فرماندهی سازمان القاعده و شورشیان پشتون در مناطق قبیله‌ای پاکستان،^۴ ایجاد ابزار فشار برای هند در جهت جلوگیری از کاربرست سیاست‌های ضد آمریکایی، تقویت حضور نظامی در اولین حلقه امنیتی عمق استراتژیک خارجی چین، هند و ایران، جلوگیری از رخنه اسلامگرایان به

1. Holing in Ghorian district of Heart Province

2. U.S. Building Big Army Base Near Iran Border, <http://www.rense.com>, 29 Nov 2004.

3. U.S. Funded Intelligence Center Struggling in Khyber Region, <http://www.washingtonpost.com>, Jan 12, 2009.

۴. بنا به گزارش نهادهای اطلاعاتی آمریکا، هم‌اکنون ملامحمد عمر (رهبر معنوی طالبان)، اسامه بن لادن (رهبر شورای شریعت سازمان القاعده)، ایمن الظواهری (قائم مقام رهبر القاعده) و گلبدین حکمتیار در مناطق قبیله‌ای شمال پاکستان مخفی شده‌اند.

نهادهای استراتژیک پاکستان هسته‌ای به دلیل فقدان ثبات سیاسی - امنیتی در این کشور، لزوم تقویت مکانیسم‌های نظارت بر فرایند تکثیر غیرقانونی مواد اتمی، اهمیت تداوم حمایت‌های لجستیکی از نیروهای ایساف، بهره‌گیری از نفوذ پاکستان در میان شبه‌نظامیان میانه‌رو طالبان، هم‌افزایی ساختارهای نظامی آمریکا در منطقه برای مقابله با رشد تروریسم فرقه‌ای در «مناطق قبیله‌ای»^۱ به‌ویژه در سه استان مرزی وزیرستان جنوبی، بلوچستان و سرحد^۲ و عدم اقتدار کامل دولت پاکستان در مهار گروه‌های تروریستی فرقه‌ای از مهم‌ترین دلایل دستور اجرایی باراک اوباما مبنی بر لزوم تقویت حضور نظامی - امنیتی در پاکستان است. از طرفی ایالات متحده با تأکید بر عضویت ناظر پاکستان در ناتو و همچنین تهدیدات امنیتی القاعده برای جامعه جهانی، تلاش می‌کند به جای پذیرش یکجانبه هزینه عملیات‌های نظامی، نقش سازمان ناتو را در این کشور پررنگ‌تر کند.^۳

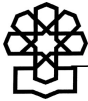
۳-۱. آرایش حضور نظامی - امنیتی آمریکا در شورای همکاری خلیج فارس

یکی از چالش‌های تحقق منافع حیاتی عمق استراتژیک امنیت خارجی در مرزهای جنوبی، افزایش سامانه‌های آفندی و پدافندی موشکی آمریکا محور (سامانه‌های پاتریوت)، تقویت تجهیزات و اسکادران‌های پایگاه‌های هوایی آمریکا و همچنین افزایش مشارکت عملیاتی ناتو با کشورهای شورای همکاری خلیج فارس است که می‌تواند ضریب احتمال شکل‌گیری سازمان‌های امنیتی درون سیستمی با مشارکت جمهوری

1. Tribal Regions

2. CIA: Pakistan Border's Clear & Present Danger, Associated Press, March 30, 2008.

3. NATO Secretary General Visits Pakistan, <http://www.nato.int>, 23 Jan 2009.

اسلامی ایران را با موانع جدی مواجه کرده و هزینه‌های تحقق سیاست‌های امنیتی برنامه پنج‌ساله توسعه را افزایش دهد. به‌عنوان مثال پنتاگون در چارچوب طرح «گفتگوهای امنیتی خلیج فارس»^۱ که از سال ۲۰۰۶ با هدف مقابله و مهار جمهوری اسلامی ایران آغاز شده قصد دارد در سال ۲۰۰۹ تسلیحات نظامی به ارزش ۲۰ میلیارد دلار به کشورهای پادشاهی شورای همکاری خلیج فارس بفروشد. همچنین وزیر دفاع آمریکا در چهارمین «کنفرانس امنیتی منامه»^۲ به‌منظور مهار تهدید موشک‌های بالستیک میان‌برد جمهوری اسلامی ایران پیشنهاد کرد «چتر دفاع موشکی مؤثر»^۳ در این کشورها نصب شود.^۴

از طرفی کویت، قطر، بحرین و امارات به ترتیب با عضویت در ابتکار همکاری‌های استانبول، بستر همکاری‌های مشترک نظامی با ناتو را فراهم کرده‌اند و این سناریو محتمل است که با تداوم سیاست ایران هراسی، بر عمق و دامنه آن در میان‌مدت افزوده شود.

بحرین پس از سال ۱۹۹۱ به‌صورت پلکانی همکاری‌های خود با ایالات متحده را افزایش داد، به‌طوری که بین سال‌های ۱۹۹۱ تا ۱۹۹۸ مقر منطقه‌ای بازرسان تسلیحاتی سازمان ملل از عراق بود. منامه، جمهوری اسلامی ایران را متهم می‌کند با حمایت از شیعیان ارتش در جهت وقوع کودتا در این کشور تلاش می‌کند به همین جهت ضمن جلوگیری از ورود شیعیان به این کشور، از مهاجرت عرب‌های سنی به

1. Persian Gulf Security Dialogue

۲. کنفرانس امنیتی منامه هر ساله توسط مرکز پژوهشی انگلیسی «مؤسسه بین‌المللی مطالعات راهبردی» در بحرین تشکیل می‌شود.

3. Protective Defensive Missile Umbrella

4. Iran Remains Potential threat, <http://www.guardian.co.uk>, Dec 10, 2007.

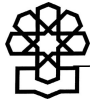

بحرین با هدف ایجاد «موازنه ترکیب جمعیتی»^۱ پشتیبانی می‌کند، به عبارتی وجود نزدیک به ۷۰ درصد جمعیت شیعه، عدم اعتماد میان منامه و تهران و مدیریت آینده‌های ایران هراسی در منطقه توسط آمریکا، برخی از دلایل تمایل این کشور برای انعقاد توافقات امنیتی با قدرت‌های فرامنطقه‌ای برون‌سیستمی است، به طوری که واشنگتن، فرماندهی «ناوگان پنجم دریایی»^۲ خود را در این کشور مستقر کرده که وظیفه مدیریت ناوهای جنگی آمریکا در منطقه و جلوگیری از قاچاق تسلیحات کشتار جمعی و مواد مخدر در دریای عمان را برعهده دارند.

نقطه عطف گسترش پایگاه نظامی آمریکا در بحرین با «عملیات تشویق دمکراسی»^۳ و حمله به افغانستان آغاز شد، به طوری که آمار نیروهای نظامی آمریکا از ۱۳۰۰ نفر به ۴۰۰۰ نفر و در جریان «عملیات آزادسازی عراق»^۴ به ۴۵۰۰ نفر افزایش یافت و جرج بوش در سال ۲۰۰۷ بحرین را یکی از «متحدان اصلی غیرعضو ناتو»^۵ معرفی کرد. در ۲۸ اکتبر ۱۹۹۱ آمریکا و بحرین یک قرارداد دفاعی ۱۰ ساله را منعقد کردند که در اکتبر ۲۰۰۱ برای ۱۰ سال دیگر تمدید شد که مفاد کامل آن هنوز فاش نشده و در زیرمجموعه اسناد محرمانه و طبقه‌بندی شده پنتاگون قرار دارد،^۶ با وجود این برخی موارد افشا شده این توافق‌نامه عبارت‌اند از:

- دسترسی واشنگتن به پایگاه‌های نظامی این کشور در شرایط بحرانی،
- مشاوره به منامه در زمان وقوع تهدیدهای امنیتی،

1. Demographic Balance
 2. Fifth Fleet
 3. Operation Enduring Freedom (OEF)
 4. Operation Iraqi Freedom (OIF)
 5. Major Non –NATO Ally (MNNA)
 6. U.S. Military Presence in the Persian Gulf: Challenges and Prospects, CRS Report for Congress

- برگزاری رزمایش‌های نظامی مشترک،
- آموزش نیروهای نظامی بحرین،
- ذخیره مهمات نیروی هوایی ارتش آمریکا.

بحرین تنها کشور شورای همکاری خلیج فارس است که آمادگی خود برای اعزام نیرو به افغانستان را اعلام کرد، هر چند تاکنون کمک‌هایی برای بازسازی عراق تخصیص نداده، ولی در سال‌های گذشته به‌عنوان یکی از میزبانان اجلاس‌های همسایگان عراق بوده و پس از سقوط صدام حسین اولین کشور عربی بود که سفارت خود را در بغداد به تاریخ ۱۶ اکتبر ۲۰۰۸ بازگشایی و سفیر خود را به این کشور اعزام کرد.

خرید تسلیحاتی بحرین از آمریکا همواره در سطحی بوده که بستر رقابت‌های تسلیحاتی و موشکی را در منطقه دامن زده که برخی مصادیق آن براساس گزارش مرکز پژوهش‌های کنگره آمریکا عبارت‌اند از:

- ده هواپیمای F16 در سال ۱۹۹۸ به ارزش ۳۹۰ میلیون دلار،
- ۲۶ موشک میان‌برد هوا به هوای پیشرفته (آمارام)^۱ در سال ۱۹۹۹،
- ۷۰ موشک ضد هوایی «استینگر»^۲ (بحرین تنها کشور شورای همکاری خلیج فارس است که این سامانه موشکی را دریافت کرده است)،
- ۱۸۰ موشک ضد تانک و ۶۰ پرتاب‌کننده موشک به ارزش ۲۵۲ میلیون دلار.^۳

امارات نیز کمترین آمار نیروهای آمریکایی را در خاکش دارد، اما پس از قطر

1. Advanced Medium – Range Air – to – Air Missiles (AMARAM)
 2. Stinger
 3. CRS Report for Congress, Bahrain: Reform, Security, and U.S. Policy, October 17, 2008.

جدول ۱. آرایش پایگاه‌های نظامی آمریکا در شورای همکاری خلیج فارس

کشور	پایگاه	کشور	پایگاه
عربستان	پایگاه هوایی سلطان عبدالعزیز در ظهران ^۱	کویت	پایگاه هوایی احمد الجابر ^۷ (در ۷۵ مایلی مرز عراق)
	پایگاه هوایی ملک فهد در طائف ^۲		مقر فرماندهی نیروی زمینی آمریکا در خاورمیانه
	پایگاه هوایی سلطان خالد ^۳		پایگاه هوایی علی السالم
	پایگاه هوایی دهکده اسکان ^۴		پایگاه هوایی دوحه ^۸
	پایگاه هوایی ریاض ^۵		پایگاه هوایی عدیری ^۹
عراق	پایگاه هوایی شاهزاده سلطان ^۶	امارات	مقر فرماندهی نیروی ضربت مشترک کمپ اریفجان ^{۱۰}
	پایگاه هوایی علی در ناصریه		پایگاه هوایی الظفرء در ابوظبی ^{۱۱}
	پایگاه هوایی طلیل در ناصریه ^{۱۱}		(انبار مهمات مورد نیاز ارتش آمریکا در منطقه)
	پایگاه هوایی بلاد در عراق ^{۱۲}		

1. King Abdul Aziz Air Base, Dhahran
2. King Fahd Air Base, Taif
3. King Khalid Air Base, Khamis Mushagt
4. Eskan Village Air Base
5. Riyadh Air Base
6. Prince Sultan Air Base

این پایگاه در ۸۰ کیلومتری جنوب ریاض واقع شده و تا اواسط سال ۲۰۰۳ با ۵۰۰۰ نظامی آمریکایی، بیشترین نیرو را به خود اختصاص داده بود، ولی با بسته شدن آن و اعزام ۴۵۰۰ نفر آن به قطر، مابقی نیروها به پایگاه هوایی «دهکده اسکان» منتقل شدند.

برای اطلاع بیشتر به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

- Saudi Arabia Facilities, www.globalsecurity.org/military/facility
7. Ahmad Al Jaber Air Base
 8. Camp Doha Air Base
 9. Camp Udairi Air Base
 10. Camp Arifjan
 11. Tallil Air Base
 12. Balad Air Base
 13. Al Dhafra Air Base

بیشترین آمار هواپیماهای جاسوسی، سیستم‌های راداری و سامانه‌های موشکی آمریکا در این کشور قرار دارد.^۱ به عنوان مثال «شرکت ریتون»^۲ در ۱۸ دسامبر ۲۰۰۸ (۲۸ آذر ۱۳۸۷) با استقرار «سامانه موشکی پاتریوت»^۳ در امارات موافقت کرد و این کشور به یازدهمین دارنده این سامانه موشکی پیوست. پیشتر این شرکت در دهه ۱۹۸۰ «سیستم دفاع هوایی میان بردهاوک»^۴ را به امارات تحویل داده بود و سیستم پاتریوت قرار است جایگزین این سامانه شود. شرکت «لاکهد»^۵ همچنین قرارداد جداگانه‌ای را برای فروش موشک‌های «پاک ۳»^۶ به امارات منعقد کرده است.^۷ فرماندهی یگان‌های هوایی منطقه‌ای آمریکا نیز در «پایگاه هوایی العدید»^۸ قطر در ۳۵ کیلومتری جنوب دوحه قرار دارد که از اکتبر ۲۰۰۱ به مهم‌ترین پایگاه هوایی آمریکا در آسیا و خاورمیانه تبدیل شده که طی جنگ افغانستان تعداد نیروهای آن از ۲۰۰۰ نفر به ۴۰۰۰ نفر افزایش یافت. واشنگتن از این پایگاه به عنوان یکی از مراکز پرتاب موشک‌های دوربرد با اهدافی در خاورمیانه و آسیای میانه تا شرق آسیا، استفاده می‌کند. علاوه بر این، پایگاه العدید به عنوان یکی از مراکز مهم جنگ الکترونیک آمریکا در منطقه است که با هدف اخلاص در سیستم‌های ارتباطی، قطع ارتباط مراکز فرماندهی دشمن با نیروهای تحت امر و اخلاص در سیستم‌های ناوبری در دریا و هوا طراحی شده است.

1. Fujairah, www.globalsecurity.org/military/facility
2. Raytheon Corporation
3. Patriot Missile System
4. Medium Range Hawk Air Defence System
5. Lockheed Corporation
6. PAC-3 Missiles
7. UAE to Buy Raytheon's Patriot Missiles, <http://www.defensenews.com>, 1 Dec 2008.
8. Al – Udeid Air Base

کشور	پایگاه	کشور	پایگاه
	مرکز نظامی الفجیره در فرودگاه بین‌المللی الفجیره (دارای خط لوله آماده دریایی برای حمل سوخت در مواقع بسته شدن تنگه هرمز)		
بحرین	مقر ناوگان پنجم نیروی دریایی آمریکا	قطر	پایگاه هوایی العدید ^۱ قرارگاه فرماندهی مرکزی نیروی هوایی آمریکا در خاورمیانه ^۲

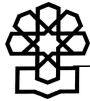
Source: Military Bases Directory, <http://www.globemaster.de>.

۴-۱. پایگاه‌های نظامی آمریکا در شمال جمهوری اسلامی ایران

یکی از اهداف راهبردی دیپلماسی امنیتی آمریکا، تقویت حضور نظامی اطلاعاتی در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران و روسیه از طریق تأسیس پایگاه‌های نظامی در قفقاز است که حمله آمریکا به افغانستان نقطه عطف آن محسوب می‌شود که توسعه این پایگاه‌ها با دلایل زیر صورت می‌گیرد:

- توازن در برابر سازمان‌های امنیتی منطقه‌ای به رهبری روسیه مانند «سازمان همکاری شانگهای»^۳ یا «سازمان پیمان‌های امنیتی دسته‌جمعی»^۴،
- تقویت حضور نظامی امنیتی در حیات خلوت چین و روسیه،^۵
- پشتیبانی از نیروهای ایساف در افغانستان،

1. Al Udeid Air Base
2. U.S. Central Command
3. Shanghai Cooperation Organization (SCO)
4. Collective Security Treaty Organization (CSTO)
5. Lionel Beehner, U.S. Military Bases in Central Asia, <http://www.cfr.org>, July 2, 2005.

- مشارکت احتمالی در سناریوی حمله نظامی به برخی کشورهای منطقه.^۱
این سناریو محتمل است که واشنگتن در صورت اقدام نظامی علیه کشوری در منطقه، از فضای هوایی و امکانات لجستیکی این پایگاه‌ها استفاده کند.
- گسترش توافقات امنیتی - نظامی با دولت‌های برآمده از انقلاب‌های مخملی مانند رایزنی دولت ساکاشویلی برای احداث پایگاه‌های نظامی آمریکا در گرجستان.
واشنگتن علاوه بر احداث و توسعه پایگاه‌های نظامی، تلاش می‌کند با عناوینی مانند مقابله با قاچاق مواد هسته‌ای، تضمین امنیت انرژی، مقابله با تروریسم، مبارزه با مواد مخدر و قاچاق انسان زمینه‌های انعقاد توافقات نام‌های امنیتی دوجانبه با کشورهای آسیای میانه را فراهم کند و با توجه به سیاست‌های امنیتی باراک اوباما مبنی بر تقویت نیروهای نظامی آمریکا در افغانستان، پیش‌بینی می‌شود توسعه کمی و کیفی پایگاه‌های نظامی آمریکا در آسیای میانه به‌عنوان یکی از اولویت‌های امنیتی ایالات متحده پیگیری شود.^۲
برخی پایگاه‌های نظامی آمریکا واقع در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران در قفقاز عبارت‌اند از:
- «پایگاه هوایی خان‌آباد»^۳ در جنوب ازبکستان و نزدیک مرز تاجیکستان که در سال ۲۰۰۱ برای استقرار سربازان، سوخت‌گیری جت‌ها و محموله هواپیماها ساخته شد.
- «پادگان هوایی ترمز»^۴ با هدف ارسال تجهیزات نظامی به نیروهای ایساف در افغانستان.

1. Stephen Blank, Military Rivalry in Central Asia, <http://www.worldpoliticsreview.com>, 22 Dec 2008.
2. Helene Cooper, "South Asia's Deadly Dominoes", <http://www.nytimes.com>, 7 Dec 2008.
3. Khanabad Air Base
4. Termez Air Base

- «پایگاه هوایی مناس»^۱.

این پایگاه در دسامبر ۲۰۰۱ با مجوز سازمان ملل برای کمک به نیروهای ایساف برای مدت دو سال به ایالات متحده اجاره داده شد و در آن حدود ۱۲۰۰ سرباز از کشورهای آمریکا، اسپانیا، فرانسه، کانادا، دانمارک، نروژ، استرالیا، ترکیه و کره جنوبی حضور دارند که ۶۵۰ نیروی آن از ایالات متحده است.^۲

بیشکک با آگاهی از سیاست‌های امنیتی جدید باراک اوباما مبنی بر ضرورت افزایش نیرو در افغانستان، خواهان حداکثر بهره‌گیری از برگ برنده پایگاه مناس است. فراکسیون‌های پارلمانی دمکرات لیبرال مخالف دولت «قربان بیک باکی یف»^۳ معتقدند که بسته شدن این پایگاه می‌تواند مقدمه شکل‌گیری دور جدیدی از تنش‌ها با غرب باشد که هزینه‌های آن نسبت به پیشنهاد مسکو (وام بلاعوض ۲ میلیارد دلاری و بخشش ۱۷۳ میلیون دلار بدهی خارجی) در میان مدت بیشتر است،^۴ با وجود این مجلس قرقیزستان در ۱۸ فوریه ۲۰۰۹ (۳۰ بهمن ۱۳۸۷) با ۷۸ رأی مثبت در برابر یک رأی منفی لایحه تعطیلی پایگاه مناس را تصویب کرد که براساس آن نیروهای آمریکایی باید ظرف مدت ۶ ماه از این پایگاه خارج شوند.

ایالات متحده پس از مخالفت ازبکستان و قرقیزستان برای تمدید اجاره پایگاه‌های هوایی خان‌آباد و مناس، تلاش می‌کند با انعقاد توافق‌نامه‌های امنیتی با قزاقستان،

1. Manas Air Base

نام دیگر آن، پایگاه هوایی گانسی (Ganci) است که منتسب به Peter J. Ganci رئیس آتش نشانی نیویورک است که در جریان حملات ۱۱ سپتامبر کشته شد. برای اطلاع بیشتر به نشانی اینترنتی پایگاه هوایی مناس رجوع شود:

www.manas.afcent.af.mil

2. Manas international Airport, <http://www.globalsecurity.org/military/facility>

3. Kyrgyz President Kurmandek Bakiyev

4. Kyrgyzstan Submits U.S. airbase closure bill to parliament, Russian News & Information Agency Riva Novesti, <http://en.iran.ru/16 Feb 2009>

علاوه بر حضور نظامی در نزدیک مرزهای چین، پشتیبانی هوایی از عملیات‌های نظامی در منطقه را نیز تقویت کند. بیشتر قزاقستان مجوز استفاده ایالات متحده از فرودگاه آلماتی برای کمک به نیروی هوایی آمریکا در شرایط جنگی را داده بود.^۱ از طرفی واشنگتن به دلیل اینکه ترکمنستان عضو دو پیمان شانگهای و سازمان پیمان امنیت جمعی نیست،^۲ خواهان مذاکره با دوشنبه برای تأسیس پایگاه نظامی در این کشور است که بستر توافق دو کشور برای تأسیس پایگاه نظامی در شهر «مارا» ایجاد شده است که می‌تواند بیانگر دور جدیدی از حضور نظامی آمریکا در عمق استراتژیک شمال شرقی جمهوری اسلامی ایران باشد.

گفتار دوم - حضور نظامی - امنیتی آمریکا در عمق استراتژیک خارجی جمهوری اسلامی ایران و بایسته‌های امنیت ملی

توصیه می‌شود کارگزاران نظام با هدف تضمین حداکثری ضرایب امنیتی و مهار تهدیدهای ناشی از گسترش توافقات نظامی - امنیتی آمریکا در خاورمیانه، اقدام‌ها و تدابیر بازدارنده زیر را مورد توجه قرار دهند:

1. Kazakhstan Offers Aerodrome to NATO Forces, Euromoney Magazine, www.euromoney.com, 3 Dec 2008.

۲. کشورهای عضو این دو سازمان امنیتی، برای استقرار پایگاه‌های خارجی در کشورشان بایستی با دیگر کشورهای عضو این دو سازمان مشورت کنند. به عنوان مثال ازبکستان در سال ۲۰۰۵ تحت فشار سازمان شانگهای پایگاه نظامی آمریکا را تعطیل کرد.

۱-۲. تأثیرگذاری روانی بر فضای حاکم بر همه‌پرسی توافق‌نامه آمریکا و عراق

جمهوری اسلامی ایران با هدف تضمین حداکثری عمق استراتژیک امنیت خارجی و حداقل‌سازی آسیب‌های احتمالی ناشی از حضور نظامی آمریکا در عراق، شایسته است با ابزارهایی مانند رایزنی کمیته‌های پارلمانی بین‌مجالسی دو کشور، رایزنی با مراجع و روحانیون عالی‌قدر تشیع در عراق و انعکاس هدفمند تبعات منفی حضور اشغالگران توسط شبکه‌های برون‌مرزی صدا و سیما یا برخی شبکه‌های عرب زبان نزدیک به جمهوری اسلامی ایران، بستر اثرگذاری بر افکار عمومی عراق در همه‌پرسی ۳۱ جولای ۲۰۰۹ (۱۰ مرداد ۱۳۸۸) را فراهم کند. در صورتی که مردم عراق به رفراندوم رأی منفی دهند، ایالات متحده بایستی نیروهای خود را تا قبل از پایان جولای ۲۰۱۰ از عراق خارج کند.^۱

در این میان تقویت رایزنی فراکسیون‌های مجلس با احزاب عراق براساس شاخص‌هایی مانند نقش و جایگاه آنها در پارلمان و دولت عراق، میزان تعامل آنان با جمهوری اسلامی ایران، دیدگاه آنان نسبت به اشغالگران و ... می‌تواند در توسعه دیپلماسی پارلمانی منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد که در گام اول شایسته است فراکسیون‌های مجلس با آرایش احزاب در دولت و مجلس عراق آشنا باشند.

جدول ۲. آرایش احزاب و تشکل‌های سیاسی در مجلس ملی عراق

تعداد وزرا و معاونان نخست وزیر در دولت	تعداد کرسی‌ها در مجلس	نام حزب و تشکل سیاسی
۲۰ وزیر	۱۲۸	ائتلاف عراق یکپارچه به رهبری سید عبدالعزیز حکیم مجلس اعلای اسلامی، حزب الدعوه (نوری المالکی) و سازمان بدر (مقتدی صدر)
هفت وزیر در کابینه علاوه بر پست ریاست جمهوری	۵۴	ائتلاف کردستان: حزب اتحادیه میهنی کردستان به رهبری جلال طالبانی و حزب دمکرات به رهبری مسعود بارزانی
۶ وزیر علاوه بر کرسی ریاست مجلس	۴۷	جبهه التوافق به‌عنوان بزرگ‌ترین تشکل اهل سنت کنگره ملی عراق (عدنان الدیلمی)، حزب اسلامی به رهبری طارق الهاشمی و شورای گفت‌وگوی ملی
۵ وزیر	۲۵	العراقیه وابسته به جریان‌های سکولار به ریاست ایاد علاوی
در دولت مشارکت ندارد	۱۰	جبهه گفت‌وگوی عرب‌های سنی به ریاست صالح المطلق
در دولت مشارکت ندارد	۱	حزب امت عراق به ریاست مثال الالوسی
	۱۰	افراد مستقل
	۲۷۵ نفر	مجموع

۲-۲. آسیب‌شناسی خروج سریع نیروهای آمریکایی از عراق

شیب، نوع و زمان «خروج نیروهای آمریکایی از عراق»^۱ می‌تواند به‌صورت مستقیم بر ضرایب امنیتی برون‌مرزی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار باشد، به‌عبارتی همان‌طور که حضور طولانی‌مدت نیروهای آمریکایی در عراق می‌تواند ثبات امنیت خارجی نظام

1. U.S. Troops Withdrawal Time Table

1. Iraq Approves Long – Debates US Security Pact, <http://www.time.com>, Nov 27, 2008.

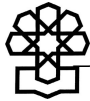
را با چالش مواجه کند به همان میزان خروج سریع این نیروها نیز با امنیت ملی سازگار نیست، زیرا می‌تواند به وقوع برخی منازعات مسلحانه فرقه‌ای، تقویت روحیه فدرالیسم و کاهش آسیب‌پذیری نیروهای آمریکایی در منطقه منجر شود.

۲-۳. ساختارشناسی دقیق چیدمان پایگاه‌های نظامی آمریکا در محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران

توصیه می‌شود نهادهای نظامی، اطلاعاتی و امنیتی براساس رویکرد مطالعات شطرنجی، پایگاه‌های نظامی آمریکا را براساس فاصله مجاورت سرزمینی، نوع توافق‌نامه امنیتی با کشور میزبان، آمارهای کمی و کیفی نیروها و تأسیسات نظامی، نوع واحدهای تخصصی، میزان نزدیکی با سایر پایگاه‌های پشتیبانی آمریکا در منطقه و نکات آسیب‌پذیر آنها مورد بررسی قرار دهند.

۲-۴. آسیب‌شناسی توسعه هدفمند ناتو در محیط امنیتی جمهوری اسلامی ایران
براساس ماده (۵) اساسنامه ناتو که براساس «نظام امنیت دسته‌جمعی»^۱ است، هرگونه تهدیدی علیه هر کدام از اعضا، تهدید علیه کلیت سازمان است^۲ و با توجه به تلاش این سازمان برای عضوگیری از کشورهای پیرامونی جمهوری اسلامی ایران در قالب «مشارکت برای صلح»^۳، تفسیرهای جهت‌دار و نسبی از مقوله «آستانه تهدید»^۴ و همچنین پررنگ شدن مفهوم «مداخلات بشردوستانه»^۵ در دکترین دفاعی

1. Collective Security System
2. The North Atlantic Treaty, Washington D.C., 4 April 1949, <http://www.nato.int/docu/treaty>
3. Participation for Peace (PFP)
4. Threat threshold
5. Humanitarian Intervention

دمکرات‌ها، هرگونه توسعه «کارکردی، ساختاری و جغرافیایی»^۱ این سازمان بایستی از رویکرد امنیت ملی بررسی شود.

ناتو از طریق «شورای مشارکت اوراسیا - اروپا»^۲ «شورای مشترک دائمی روسیه و ناتو»^۳ «کمیسیون اوکراین - ناتو»^۴ و «کمیسیون گرجستان - ناتو»^۵ و با بهانه مقابله با تروریسم بین‌الملل، مهاجرت‌های غیرقانونی، تسلیحات کشتارجمعی، امنیت انرژی، مبارزه با قاچاق مواد مخدر و قاچاق انسان، «مقابله با دزدی دریایی»^۶ نظارت بر آتش‌بس، نظارت بر حسن اجرای انتخابات و تأمین امنیت ارسال کمک‌های غذایی و دارویی در جهت تقویت حضور نظامی - امنیتی در حلقه‌های امنیتی پیرامونی جمهوری اسلامی ایران حرکت می‌کند و با توجه به نقش محوری ایالات متحده در این سازمان نظامی، شایسته است هرگونه گسترش جغرافیایی، ساختاری و عملیاتی آن از رویکرد امنیت ملی مورد توجه متولیان امر قرار گیرد.

از طرفی بایسته است متولیان امر، سناریوهای پیرامون نوع تعامل با ناتو را از رویکرد امنیت استراتژیک بررسی کنند.

1. Functional, Structural & Geographical
2. Euro - Atlantic partnership
3. Russia Permanent Joint Council
4. NATO- Ukraine Commission
5. NATO- Georgia Commission

این کمیسیون در دهم اکتبر ۲۰۰۸ (۱۹ مهر ۱۳۸۷) با حضور وزرای دفاع گرجستان و ناتو در بوداپست مجارستان با موضوع چشم‌انداز همکاری‌های دفاعی - امنیتی و بازسازی گرجستان پس از جنگ ۵ روز با روسیه برگزار شد.

برای اطلاعات بیشتر به نشانی اینترنتی زیر رجوع شود:

NATO -Georgia Commission meets at Defence Ministers level in Budapest, <http://www.nato.int>, 10 October 2008.

6. Anti - Piracy Measures

۲-۵. آسیب‌شناسی آینده‌های روانی نامتقارن آمریکا در سناریوی حمله

نظامی غافلگیرانه

کارگزاران نظام با پایبندی به اصول عزت، حکمت و مصلحت، شایسته است به حداکثر انسجام فکری - رویه‌ای در حوزه تهدیدات سخت و نرم دست یابند و تا حد ممکن منابع قدرت و ظرفیت‌های نظام را طوری مدیریت و سازمان‌دهی کنند که متولیان دیپلماسی امنیتی دولت‌های متخاصم به این یقین برسند که «هزینه‌های رویارویی»^۱ برای آنها بسیار بیشتر از هزینه‌های پذیرش ایران مقتدر در ترتیبات امنیت منطقه‌ای است.

بهره‌گیری از پایگاه‌های هوایی، دریایی و زمینی آمریکا در منطقه - در قالب هر سناریویی که بخواهد صورت بگیرد - در چارچوب آینده‌های نامتقارن روانی - رسانه‌ای به طرح «پنجره اورتون»^۲ معروف است^۳ که براساس فرایند زیر قابل تعریف است:

فرایند جنگ تبلیغاتی سناریوی حمله نظامی آمریکا در چارچوب طرح اورتون

۲-۶. آسیب‌شناسی دورنمای ترتیبات امنیتی منطقه خودمختار کردستان عراق

با توجه به تمایل دولت خودمختار کردستان عراق برای تأسیس پایگاه‌های دائمی آمریکا،^۱ نفوذ خزننده رژیم صهیونیستی در منطقه کردستان و همچنین تمرکز برخی گروهک‌های تروریستی مانند پژاک، پ.ک.ک و انصارالاسلام، توصیه می‌شود متولیان امر دورنمای توافق‌نامه‌های امنیتی دولت خودمختار کردستان عراق به ریاست مسعود بارزانی را از رویکرد امنیت ملی مورد کنکاش و رصد قرار دهند.

1. Confrontation Cost

2. Overton Windows Of Political Possibilities

۳. جوزف اورتون (Joseph Overton) متفکر برجسته آمریکایی (۱۹۹۲-۲۰۰۳) است که نظریه وی با نام خود او

بر سر زبان‌ها افتاده و تأثیر قابل توجهی بر مراکز تولید فکر در آمریکا داشته است.

1. Many Kurds support US military bases in Arbil, <http://www.gulfnews.com>, Nov 4, 2008.

۷-۲. حداکثر بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیپلماسی پارلمانی

تقویت گروه‌های دوستی پارلمانی و کمیته‌های تخصصی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی با همتایان پارلمانی خود در مجالس ترکیه و بحرین (که به ترتیب اکثریت آنان را اسلامگرایان و شیعیان تشکیل می‌دهند) و یا توسعه روابط با افغانستان و تاجیکستان در قالب تقویت روابط پارلمانی میان سه کشور فارسی زبان علاوه بر مقدمه‌سازی برای شکل‌گیری همگرایی امنیتی منطقه‌ای، می‌تواند بستر بهره‌گیری آمریکا از فضای آبی - خاکی کشورهای همسایه علیه امنیت ملی ایران را تا حدود قابل توجهی کمرنگ کند.

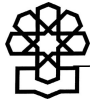
۸-۲. اتخاذ پاداستراتژی مناسب در قبال دورنمای عملیات روانی نیروهای آمریکایی در افغانستان

با توجه به تصمیم باراک اوباما به تغییر مرکز ثقل کانون نظامیان آمریکایی از عراق به افغانستان، شایسته است جمهوری اسلامی ایران از رویکرد امنیت ملی برای مهار تهدیدهای احتمالی اقدام‌های مناسب را مورد توجه قرار دهد که برخی مصادیق آن عبارت‌اند از:

- واکاوی سناریوهای مختلف امنیتی پس از برگزاری انتخابات افغانستان در سال ۲۰۰۹،

- راهکارهای مقابله با آفندهای روانی - رسانه‌ای آمریکا با هدف تنش‌سازی در روابط تهران و کابل،

- جایگاه طالبان در دورنمای معادلات امنیتی افغانستان با توجه به تمایل دولت

باراک اوباما برای مذاکره با رهبران میانه‌رو طالبان،

- ارزیابی چشم‌انداز ضریب نفوذ بازیگران تأثیرگذار مانند آمریکا،^۱ ناتو،

پاکستان، هند، چین و روسیه در معادلات امنیتی شرق ایران،

- سناریوسازی پیرامون ترکیب و جهت‌گیری امنیتی دولت آینده افغانستان و

سازماندهی پاداستراتژی مناسب در قبال هر سناریو،

- تقویت امنیت استان‌های مرزی همجوار با افغانستان و پاکستان،

- توجه بیشتر به چینش رایزن‌های اطلاعاتی، امنیتی و نظامی در سفارتخانه‌های

جمهوری اسلامی ایران در پاکستان و افغانستان.

۹-۲. تقویت دیپلماسی پارلمانی با اعضای شورای همکاری خلیج فارس

با افزایش ضریب اثرگذاری و نقش‌پذیری کمیسیون‌های سیاسی - امنیتی مجالس قانون‌گذاری در حوزه سیاست‌گذاری خارجی، «دیپلماسی پارلمانی»^۲ نیز به‌عنوان مکمل دیپلماسی کلاسیک و دیپلماسی عمومی درآمده که می‌تواند زمینه‌های دستیابی به اولویت‌ها و اهداف راهبردی را تسریع و تسهیل کرده و خلأهای موجود را پر کند.

در این راستا تقویت گروه‌های دوستی پارلمانی یا افزایش رایزنی میان

کمیسیون‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران و اعضای شورای همکاری خلیج

فارس می‌تواند نقش مهمی را در فرایند اعتمادسازی و همگرایی منطقه‌ای ایفا کند.

۱. باراک اوباما برای افزایش اثرگذاری بر معادلات سیاسی افغانستان، ریچارد هالبروک را به عنوان نماینده ویژه خود در این کشور منصوب کرده است. وی پیشتر در سال ۱۹۹۰ نماینده بیل کلینتون در امور بالکان بود که با تلاش وی جنگ بوسنی پایان یافت.

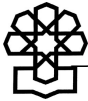

به عنوان مثال اکثریت نمایندگان مجلس قانون‌گذاری بحرین از شیعیان هستند و آنان در می ۲۰۰۷، طرحی را تصویب کردند که به موجب آن دولت نباید به آمریکا اجازه بهره‌برداری از خاک یا تأسیسات این کشور برای حمله به ایران را بدهد.

نتیجه‌گیری

یکی از ابزارهای آمریکا برای منزوی‌سازی ایران بسترسازی برای انعقاد ترتیبات نظامی برون‌سیستمی در کمر بند امنیتی محاطی جمهوری اسلامی ایران است که می‌تواند تحقق «امنیت‌سازی بومی و پایدار»^۱ که یکی از اولویت‌های دفاعی سند چشم‌انداز است را با چالش‌هایی مواجه کند.

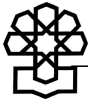
ایالات متحده ۳۲ پایگاه نظامی در عمق استراتژیک امنیت خارجی جمهوری اسلامی ایران دارد که با توجه به وجود تنش میان واشنگتن و تهران و ابهام در دورنمای سیاست‌های نظامی - امنیتی باراک اوباما، شایسته است اطلس جغرافیایی پایگاه‌های نظامی آمریکا و ناتو بر اساس شاخص‌هایی مانند میزان دوری یا نزدیکی به مرزهای ایران، نوع و تعداد تجهیزات نظامی، تعداد نیروهای نظامی، میزان آسیب‌پذیری، نوع و الگوی توافق‌نامه‌های امنیتی آمریکا با کشورهای میزبان، مدت انقضای قرارداد و سطح روابط جمهوری اسلامی ایران با کشورهای میزبان از رویکرد امنیت ملی طبقه‌بندی و مورد آسیب‌شناسی قرار گیرد. برخی پایگاه‌های نظامی آمریکا نیز به صورت محرمانه و در چارچوب «همکاری در امنیت محلی» و همچنین تقویت حضور شرکت‌های امنیتی خصوصی توسعه یافته‌اند.

افزایش ترتیبات امنیتی - نظامی آمریکامحور و همچنین توسعه کارکردی، جغرافیایی و ساختاری ناتو در اولین حلقه پیرامونی جمهوری اسلامی ایران، تفسیر جهت‌دار آمریکا از امنیت‌سازی در قالب دکترین حملات پیش‌دستانه، تأکید دمکرات‌ها بر گسترش عمق و دامنه تحریم‌ها و احتمال به‌کارگیری این پایگاه‌ها در فرایند نظارت بر ناوگان کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران، افزایش آینده‌های روانی - رسانه‌ای آمریکا در برابر وزارت دفاع و سپاه پاسداران با هدف تضعیف توان دفاعی، انعکاس تصاویر مجازی از اهداف و قابلیت‌های توسعه دکترین دفاع موشکی نامتقارن جمهوری اسلامی ایران با هدف افزایش آینده‌های جنگ تبلیغاتی ایران هراسی در منطقه، توسعه کمی و کیفی جنگ‌های اطلاعاتی، کاربست شیوه‌ها و ابزارهای براندازی نرم در جهت تقابل‌سازی جامعه با ساختارهای سیاسی و نظامی، رشد فزاینده بازیگران غیردولتی مانند گروه‌های تروریستی سازمان‌یافته در همسایگی ایران و احتمال بهره‌برداری ابزاری از آنها توسط ایالات متحده از مؤلفه‌هایی هستند که ضرورت واکاوی اهداف و دورنمای توافقی‌های امنیتی - نظامی آمریکا در محیط پیرامونی جمهوری اسلامی ایران را دوچندان می‌کند.

با توجه به سیاست باراک اوباما برای افزایش ۳۰ هزار نفری نیروهای آمریکایی در افغانستان، طبیعی است که حداقل تا پایان دسامبر ۲۰۱۱ (مهلت خروج نیروهای آمریکایی از عراق) دغدغه‌های امنیتی ایران در دو جبهه مرزهای شرقی و غربی متمرکز می‌شوند و پیش‌بینی می‌شود در میان‌مدت حجم آینده‌های روانی - رسانه‌ای آمریکا در افغانستان با هدف تنش‌سازی در روابط تهران و کابل افزوده شود.

در پایان می‌توان نتیجه گرفت، تفسیر جهت‌دار از منازعات فرقه‌ای (مقابله با

منابع و مأخذ

1. Travis Sharp, U.S. Defense Spending, 2001-2009, Center for Arms Control and Non-Proliferation, February 20, 2008.
2. Military Bases Directory, <http://www.globemaster.de>
3. U.S. Military aid for Middle East, <http://news.bbc.co.uk>, 30 July 2007.
4. Iraq Parliament OKs pact on U.S. troops Future, <http://edition.cnn.com>, Nov 28, 2008.
5. If the Iraqi is ultimately leaving Iraq, why is the military expanding its bases there, <http://www.fcni.org>.
6. Tallil Air Base, <http://www.weekspace.com>
7. Incirlik Air Base, 425th Air Base Group, <http://www.incirlikaf.mil/>
8. U.S. Military death, <http://www.cleveland.com>, February 2, 2009
9. Obama: Afghanistan, not Iraq, should be focus, <http://www.boston.com>, July 15, 2008.
10. U.S. Building Big Army Base Near Iran Border, <http://www.rense.com>, 29 Nov 2004.
11. U.S. Funded Intelligence Center Struggling in Khyber Region, <http://www.washingtonpost.com>, Jan 12, 2009.
12. CIA: Pakistan Border's Clear & Present Danger, Associated Press, March 30, 2008.
13. Iran Remains Potential threat, <http://www.guardian.co.uk>, Dec 10, 2007.
14. CRS Report for Congress, Bahrain: Reform, Security, and U.S. Policy, October 17, 2008.
15. Fujairah, www.globalsecurity.org/military/facility
16. UAE to Buy Raytheon's Patriot Missiles, <http://www.defensenews.com>, 1 Dec 2008.
17. Saudi Arabia Facilities, www.globalsecurity.org/military/facility
18. Lionel Beehner, U.S. Military Bases in Central Asia, <http://www.cfr.org>, July 2, 2005.
19. Stephen Blank, Military Rivalry in Central Asia, <http://www.worldpoliticsreview.com>, 22 Dec 2008.
20. Helene Cooper, "South Asia's Deadly Dominoes", <http://www.nytimes.com>, 7 Dec 2008.
21. Manas International Airport, <http://www.globalsecurity.org/military/facility>

بحران‌های ناشی از خشونت‌های فرقه‌ای در عراق، افغانستان و پاکستان) تروریسم (مقابله با سازمان‌های تروریستی مانند القاعده)، تسلیحات کشتار جمعی (تقویت نظارت بر شبکه‌های غیرقانونی تکثیر تسلیحات شیمیایی، میکروبی و هسته‌ای)، حفظ ارزش‌ها و هنجارها (مقابله با نقض فاحش حقوق اقلیت‌های قومی و فرقه‌ای) و لزوم تضمین امنیت انرژی (تأکید بر امنیت خط لوله نفتی باکو - تقلیس - جیحان و یا امنیت تنگه هرمز) پنج متغیر دولت اواما برای تعیین نوع جهت‌گیری دیپلماسی نظامی در کانون‌های استراتژیک خاورمیانه است و نکته قابل تأمل این است که واشنگتن تلاش می‌کند با استفاده از کاریکاتورسیسم امنیتی (انعکاس تصاویر مجازی از بزرگنمایی کاستی‌ها و کوچک‌نمایی فرصت‌ها)، بین سیاست‌های جمهوری اسلامی ایران و سه مورد تروریسم، تسلیحات کشتار جمعی و حقوق بشر وجود نوعی ارتباط ماهوی را تداعی کند، به طوری که بخش مهمی از توافق‌نامه‌های امنیتی آمریکا با کشورهای همسایه با ایجاد جنگ روانی و بهره‌گیری از ترفند ایران‌هراسی در حال شکل‌گیری است.

22. Kazakhstan Offers Aerodrome to NATO Forces, Euromoney Magazine, www.euromoney.com, 3 Dec 2008.
23. Iraq Approves Long – Debates US Security Pact, <http://www.time.com>, Nov 27, 2008.
24. The North Atlantic Treaty, Washington D.C., 4 April 1949, <http://www.nato.int/docu/treaty>
25. NATO –Georgia Commission meets at Defence Ministers level in Budapest, <http://www.nato.int>, 10 October 2008.
26. <http://en.wikipedia.org/wiki/overton-windows>
27. Military Ready to send More Troops to Afghanistan, <http://www.defence.gov>, Jan 27, 2009.
28. NATO Secretary General Visits Pakistan, <http://www.nato.int>, 23 Jan 2009.
29. Kyrgyzstan Submits U.S. airbase closure bill to parliament, Russian News & Information Agency Riva Novesti, <http://en.iran.ru>/16 Feb 2009.
30. www.manas.afcent.af.mil
31. U.S. Military Presence in the Persian Gulf: Challenges and Prospects, CRS Report for Congress.

شناسنامه گزارش

شماره مسلسل: ۹۵۶۹

عنوان گزارش: دیپلماسی نظامی دولت جدید آمریکا و بایسته‌های امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران

نام دفتر: مطالعات سیاسی (گروه دفاعی، کمیته مطالعات امنیتی - هسته‌ای)

تهیه و تدوین‌کنندگان: سمانه احمدخان‌بیگی، زهرا مصفا

ناظران علمی: محمدحسین دیده‌گاه، مصطفی دلاورپوراقدم

متقاضی: معاونت پژوهشی

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: —

واژه‌های کلیدی و معادل انگلیسی آنها:

۱. امنیت ملی و منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران (Iran Regional & National Security)

۲. پایگاه‌های نظامی آمریکا (U.S. Military Bases)

۳. محیط امنیتی ایران (Iran Security Environment)

۴. کمیته‌های دفاعی - امنیتی پارلمانی (Parliamentary Defence – Security Committee)

تاریخ انتشار: ۱۳۸۷/۱۲/۱۸